

George RUSNAC

FALSE MOTIVĂRI ANTROPONIMICE

Identificarea etimonului cu un nume propriu de persoană este, de multe ori, eronată. Eroarea este provocată de facilitatea soluțiilor oferite de jocul coincidențelor. Vom examina câteva cazuri de acest gen, prin invocarea rețelei de relații pe care le contractează cuvântul în sistemul lexical al limbii.

O confuzie iritantă prin absurditatea ei și prin gradul de atrofiere a simțului critic al celor ce o acceptă e atribuirea sensului „tipul popular al prostului” (glosarea aparține lui Al. Ciorănescu [1], dar convingerea e generală) numelui propriu *Tănase* (< *Atanasie* < gr. *Atanasios* < *atanasia* „*nemurire*”) [N.A. Constantinescu – 2].

Întrucât cercetarea atomistă, dispartă a faptelor nu poate oferi o soluție acceptabilă, recurgem la metoda structurală de etimologizare. Aceasta reclamă stabilirea tipologiei denominației și depistarea relațiilor etemo-aloetice în vocabular.

Ideea de <stupid> e redată în limba română prin sinonimele expresive: *balamut*, *bleg*, *bleomb*, *bleot*, *bangăhău*, *bobletic*, *chiomb* [L. Seche – M. Seche – 3], *chiompaliu* [D. Bărbuț – 4], *cocă*, *flaimuc*, *fleț*, *gă-găuță*, *gog(oman)*, *hoplea*, *hăbăuc*, *lud*, *mangosit*, *metearcă*, *metehău*, *meteleu*, *moacă*, *motântoc*, *motoflete*, *motolog*, *motroc*, *natrapală*, *nă-bârgeac*, *năhui*, *năprui*, *nătăbâz*, *nătăfleț* (*neteflete*), *nătălău*, *nătălog*, *nătărău*, *nătâng*, *nătânt(oc)*, *nătrui* (*nătruț*), *năuc*, *năvleg*, *nebleznic*, *neghiob*, *nerod*, *nete*, *netot*, *pătrășcan*, *pliurd*, *panc*, *ponc*, *pricăjit*, *prost*, *prui*, *puncău*, *șui(etic)*, *tanău*, *tancă*, *tălălău*, *tălășman*, *tălâmb*, *tărăntuc*, *tăul(tăun)*, *tont*, *tot*, *tut*, *tutuc*, *tutufan*, *tutuit*, *tutuluc*, *tutunac*, *tuturuz*, *trul*, *tul*, *tui(ac)*, *țicnit*, *zăbăuc* (*zăpăuc*), *zăpăcit* [DLR – 5] etc.

Examinat prin prisma relațiilor fonosemantice reciproce și prin cea a relațiilor cu alte elemente de vocabular, subansamblul respectiv pune în valoare multiplicarea sinonimică a etemului <lovit, pocit>, secondat de etemele contigui <greoi, încet, neîndemânic> și <dezorganizat, dezorientat>. De ex. *a obli* „a lovi, a plesni” [DLR – 5] – *bobletic*; *a bă-lălăi* „a se mișca greoi și fără putere într-o parte și într-alta, ca un obiect spânzurat în bătaia vântului” [DLR – 5: onom.], *a pălămăti* „a vorbi în

somn” [DLR – 5] – *balamut; blaznă (bleaznă)* „pocitanie”; „*prostălău*” [DLR – 5], *a (se) fleci* „a (se) zdrobi prin lovituri” [DLR – 5] – *bleg, năvleg, nebleznic; feletic (flentic)* „zdreanță, ruptură” [Udrescu – 6] – *peletic* „pensulă folosită în olărie”; *peletic* „sânge închegat bucăți, bucăți”, *pilindric* „mic, numai o țără” [DLR – 5] – *fleț, flaimuc, pliurd; a ciompi* „a ciunti, a ciumpăvi” [Udrescu – 6] – *chiomb, chiompaliu, neghiob; coc* „poc”, *a ciocni* „a pocni” [DLR – 5] – *cocă, găgăuță, gogoman; a ghibosî* „a strânge pe cineva de să-i pârâie oasele” [DLR – 5] – *a hăbuci* „a strica, a rupe, a sparge, a oborî, a călca în picioare, a prăbuși, a zdrumica, a tăia” [DLR – 5] – *a zăpăi* „a lătra” [L. Șăineanu – 7]; „a tropăi” [Udrescu – 6] – *hăbăuc, haplea, zăbăuc (zăpăuc), zăpăcit; huc* „fărâma” a face ~ „a snopi în bătai” [DLR – 5] – *năuc; a lotoci* „a bate din gură, a vorbi fără nici un scop”; „a clăti rufe” [LR₁ – 8] – *lodbă (lodvă, lotvă, lozbă etc.)* „scândură”; „despicătură” [DLR – 5] – *lud; a smocăni* „a zgâlțâi” [DLR – 5] – *moacă (moagă, moc, mog, moache etc.); rătan, rătăn* „nebunatic” [DLR – 5] – *nerod (nărod); tancă* „lovitură dată cu palma” [DLR – 5]; *bang!* „interjecție care arată sunetul unui clopot mare tras mai rar” [Scriban – 9] – *tanău, tancă, tânt, tont, panc, ponc, bangăhău, mangosit, nătâng, nătântoc; a bârcăi* „a orbecăi” [Bărbuț – 4], *a tăbări* „a se năpusti”, *a năbări* „id.” [DLR – 5] – *năbârgeac; a tăbăci* „a snopi în bătai” [DLR – 5] – *nătăbâz; tărăgit* „lăsător, moale, leneș”; „încet, mocoșit”; „înnorat, mohorât” [DLR – 5] – *toropeală* „stare de moleșeală” [DLR – 5], *trosc* „cuvânt care redă zgomotul produs de o cădere, de o lovitură etc.” [DLR – 5] – *tărăntuc, nătărău, tăărășnău, trul(ă), natrapală, nătrui (nătruț), meteacă, motroc, pătrășcan, prui, prost; a (se) tâhobi (tăhubi, tâhovi, tăobi, tăubi)* „a slăbi, a se istovi, a se vlăgui”; „a se moleși”; „a fi foarte flămând”, *a tăuji* „a lovi” [DLR – 5] – *tehui (tăhui), metehău, nete, tăul (tăun); pircit* „chircit”; „(om) care este rău la suflet, închis, sucit sau zgârcit” [DLR – 5] – *pricăjit; a tălălăi* „a pălăvrăgi”; „a striga”; „a se bălăbăni”; „a hoinări” [DLR – 5] – *tălălău, tălășman, tălâmb, tălău, talan, tolan, nătălău, nătălog, motolog; a totoli* „a șifona, a mototoli” [DLR – 5] – *a tutui* „a suna din buciom”; „a alunga, a goni” [DLR – 5] – *tot, tuț, tutuc, tutufan, tutuit, tutuluc, tutunac, tuturuz, netot (nătot); a (o) tuli* „a fugi (repede și pe furiș)” [DLR – 5] – *tul, tui(ac), șui(etic); a țicni* „a ciocni” [DLR – 5] – *țicnit*.

În lumina acestor legături interne e evidentă necesitatea disocierii numelui propriu *Tănase* de apelativul *tănase* și a relației acestuia din urmă cu *tanău (tănău)*, relație neclară pentru etimologi (cf. Ciorănescu – 1).

Pe aceeași cale descoperim și sorgintea expresivelor *găgăuță*,

gogoman, asociate eronat numelui propriu *Goga*. Firul oscilațiilor aloetice ne duce la *cocă* „prost” [DLR – 5] (<*coc* „poc”, *a cocni* „a pocni”) [etem: <Țicnit>].

O pretinsă motivare antroponimică se preconizează pentru rus. *kondraška* „dambla” (în expr.) ~ *hvatil / stuknul* „l-a lovit damblaua”. Vasmer [10] o face, ce-i drept, cu anumită rezervă: „Probabil, nume-tabu derivat din numele propriu *Kondraška*”. Preobraženski [11] ridiculizează această soluție, fără a încerca să propună una mai bună. Un răspuns care să satisfacă atât expresia, cât și conținutul cuvântului în discuție îl poate da doar legea rotației segmentelor de expresie, ce identifică pendantul potrivit pentru *Kondraška*: *handra* „tângă”.

Uneori și formații verbale sunt raportate la nume proprii. Rus. (*pod*)*kuz'mit'* „a înșela” este extras din numele propriu *Kuz'ma* (*Koz'ma*): ziua Sfinților *Koz'ma* și *Demian* (17 octombrie) marca sfârșitul tranzacțiilor agricole. Vasmer [10] și Preobraženski [11] invocă în sprijinul acestei ipoteze analogia cu *ob'egorit'* „a înșela” < *Egor*: „Probabil raportat la ziua Sf. Gheorghe (*Egor*, *Iurij*), 23 aprilie și 26 noiembrie, când expira termenul prestației în munca agricolă” [Vasmer – 10]. Ultima supoziție însă e tot atât de hazardată ca și penultima.

Un spor de certitudine în căutări ne oferă stabilirea etemului dominant al subansamblului lexical din care fac parte *podkuz'mit'* și *ob'egorit'*. Glosând verbul *lapoșit'* „a înșela”, Vl.Dal' [12] încearcă, prin tatonare, să-i identifice etimonul, deși dicționarul său nu e etimologic: *lapa*, *lapit'?* *lapotat'* „boltat’”, explicând apoi: „mošeničat', plutovat', obmanyvat', osob. zagovoriv, zabrosav slovami i zaveriv v čiom” (în traducere liberă: „a-l duce pe cineva cu vorba, amețindu-l cu cuvinte”). Lexicograful a intuit exact, fără a insista asupra faptului, nu numai semnificația primară a cuvântului vizat, ci și etemul de bază (<vorbă>) al câmpului noțional respectiv. În virtutea acestei precizări, rus. *podkuz'mit'* se cere a fi reorientat spre *kozni* „uneltiri, intrigi, mașinații, tertipuri”, iar *ob'egorit'* spre *jagat'* „a striga, a certa” [Dal' – 12], ambele exprimând la origine ideea de <vorbă>. E o soluție racordată la realitățile sistemului limbii, nu la fanteziile cercetătorului.

Sunt situații în care numele oficial al sărbătorii religioase se confundă cu nume comune laice. Comparând rom. *Filipi* (cred. pop.) „zilele de la 11-17 noiembrie, la mijlocul cărora (14) cade sărbătoarea Sf. Filip, când începe postul Crăciunului. Țăranii le serbează, ca să nu le facă vrun rău fiarele sălbatice... mai sunt și: Șapte Filipi (25 ianuarie – 2 februarie); (Filipi) Berbecari (26-29 septembrie)” [DLR – 5] cu *chilipi* „id.” [DLR – 5: „Rostire dialectală din *Filipi*, devenit mai întâi *h'ilik'*, apoi, cu

asimilarea ($h'-k' > k'-k'$) *k'ilik'*"] – *cilipi* „id.” [DLR – 5] și examinând și alte zone de vocabular, ne convingem că *Filip* nu e punctul de pornire pentru *Filipi*, *chilipi*, *cilipi*, ci un element omofonic și paronimic cu ultimele 3 formații aloetice, înrudite cu *chiloman* „gălăgie mare, făcută de mai mulți laolaltă, cu răsese, chiote, țipete, ceartă și bătăi; zarvă, gâlceavă”; „beție la toartă” [DLR – 5], *ciligaie* „gălăgie” [DLR – 5], *a cilipchi* (*cilipi*) „a ciripi” [DLR – 5] etc.

Conținutul altui aloet ne ajută să înțelegem originile acestor înrudiri: *circov* „(cred. pop.) numele unor sărbători nerecunoscute de biserică și în care poporul crede că e păcat să lucrezi. *Circovii-de-iarnă*, în 16-18 ianuarie se țin ca să nu fie vifor; *Circivii-Marinei* se țin în cele două-trei zile înainte de mucenița Marina, în zilele dinaintea și în urma Sf. martire Marina și Sf. Ilie, în 16-18 iulie, sau două zile înainte și alte două zile în urma zilei de 17 iulie, după alții la 16, 18, 19 și 20 iunie; se mai numesc și *Circovii-Mariei* sau *Circovii-de-vară*; *Circovul-Mariei-ăl-dintâi*: în 16 iunie (în Oltenia se serbează de femei la 15 iulie), iar *Circovul-ăl-din-urmă* (care se serbează pentru foc), în 18 iulie; *Circovul-lui-Sf. Ilie-ăl-dintâi*, în 19 iulie, iar *Circovul-ăl-din-urmă*, în 29 iulie; în unele părți ale Moldovei, *Circoviii* se serbează în postul Crăciunului. Se mai numesc și *chilichi* – *Filipi*. Dacă se lucrează în zilele *circovilor*, poporul crede că lupii (sau urșii) vor mânca porcii sau vacile sau vitele pe câmp; în unele părți, aceste sărbători se țin numai de femei, pentru că sunt rele de lovit la boală; *Circovii-Marinei* se serbează pentru toate bolile femeiești, îngrecări etc., prăznuindu-se prin jocuri și petreceri” [DLR – 5: etimon necunoscut; Tiktin – 13: „Probabil, din bg. *čerkova*, *čerkva* „biserică”].

Raportul *circov* – *a circovi* „a ciripi”, analog celui semnalat anterior: *cilipi* – *a cilipi*, confirmă indigenatul aloetelor relevate și pune în valoare semnificația lor primară: <vacarm>, similară înțelesului originar al termenului ecleziastic *bobotează* (<a boboti „a se agita, a se zbuciuma”>).

Presupusa legătură a apelativului *leana* (*leanca*) „jocul numit *învâr-tita / sârba*” [DLR – 5] cu numele de persoană *Leana* (= *leana*) e infirmată de rețeaua aloeto-etemică în care e prins radicalul primului cuvânt: *leancă* „alergătoare”; *a o lua leanca* (sau *la leancă*) „la fugă”; „a pleca haimana”; *a umbla leanca* „fără rost, haimana”; *leanca, băiete!* „tunde-o, pe aici ți-e drumul” [P. Skok, ap. DLR – 5: < sb. *lijenka* „prăjină de întins rufele”; DLR – 5: cf. sb. *lijenka*, Ciorănescu – 1: „Semantismul (etimonului – *n.n.*) nu este convingător”] (indigen, etem: <precipitare, agitație>, cf. cuvintele următoare), *a lengăna* (a legăna), a balansa [Cihac – 14, Scriban – 9]: < magh. *lengeni* „a adia, a fâlfâi”; [Rössler, ap. DLR – 5]: < ngr. *lAgena* „strachină”; [Byhan, ap. DLR – 5]: < bg. *legalo* „club”; [Mi-

klosich, ap. DLR – 5]: < alb. *găkunt* „a legăna”; [Laurian și Massimu, ap. DLR – 5]: < gr. *liknon* „leagăn”; [Candrea – 15]: < *leagăn* < lat. vulg. **liginus* < gr. *liknon* „leagăn”; [Pușcariu, ap. DLR – 5, DLR – 5]: < lat. **ligino*, -are < *ligare* „a lega”; [I.-A. Candrea – Ov. Densusianu – 16]: < lat. **levigare* < *levis* „ușor” + *aginare* „a se agita”; [Ciorănescu – 1]: < *leagăn* < lat. **lecanē*, **lecanis* < gr. *lekani* „copăiță”. Mai aproape de adevăr e ipoteza lui N. Drăganu [17, p. 512], care admite existența unui ipotetic radical indigen **leg-* (*lig-*), la care s-a atașat suf. iterativ *-ăna*, de origine latină. De fapt, ultima precizare e eronată, căci atât indigenatul radicalului, cât și cel al sufixului sunt certificate de formațiile expresive românești: *lic* „cuvânt care redă a scânteiere, o sclipire, un licăr”; „exprimă o mișcare sau o senzație scurtă”, *a licuri* „a se mișca iute”; „a i se năluci (ceva cuiva)”; „a-i veni (cuiva) o idee”, „a avea o senzație de durere trecătoare”, *ligare* „lăturoaie”; „teren de calitate inferioară”; „om de nimic” [Udrescu – 6], *a aligni* „a adia” [DLR – 5: et. nec.], *a alicni* „a șchiopăta” [Bărbuț – 4], *a se lihăi* „a se plictisi (de ceva sau de cineva)” [Udr. – 6] *trancaná*, *trăncăná* „palavră”; (la pl.) „catrafuse”; „numele unui dans popular” [DLR – 5], *a tărăpăni* „a îmblăți”; „a ciomăgi” [DLR – 5], *a (se) dărăpăna* „a (se) ruina” [DLR – 5] etc.).

Din aceeași serie aloetică mai fac parte: *langră* (*leangră*) „larmă, zgomot”; „haimana, pierde-vară”; „flămând”; „javră” [DLR – 5] (eteme: <strident> – <iute, teleleu> – <slab> – <lărmuitor>), *landră* „plantă cățăărătoare (*Vicia striata*) cu flori purpurii și violete”; „șir, lanț”; „femeie desfrânată” [DLR – 5] (eteme: <târătoare>, <șiruitoare>, <târătură>), *loandră* „ceartă”; gură rea, bârfitoare” [DLR – 5] (eteme: <vorbă>, <leoarbă>), *lan* „lanț”; „funia ce se leagă de oiștea unei trăsuri ca să țină crucea la care se pun caii înaintași”; „ogor întins” [Cihac – 14, Tiktin – 13, DLR – 5, Ciorănescu – 1: < slav. *lanŭ* (cu sensul neatestat „lanț”)]. Cu ultimul înțeles „e împrumutat din ucr. *lan*”id” [DLR – 5, SDE – 18]; [Ciorănescu – 1: derivat intern, „cf. *curea*, *funie*, *prăjină*, *lanț*”]; [Șăineanu – 7: < pol. *lan*]; [Scriban – 9: < v. germ. **lann*, *land*” țară, regiune rurală, de unde și ucr. *lan*, pol. *lan*, ceh. *lan*, pl. *lang* „câmpuri”] (indigen, cu toate sensurile, eteme: <șiruitoare>, <fășie>, cf. *șir*, *șirină*), *lanț* „un număr oarecare de verigi, zale, inele sau belciuge, prinse unele de altele, cu care se leagă (ferecă) ceva sau cineva”; „lat”; „șir neîntrerupt, serie”; „sclavie, cătuși”; „veche măsură cu care se măsurau locurile”; „jugăr de pământ, pogon” [Miklosich – 19, p. 28, Cihac – 14, Tiktin – 13, Drăganu – 20, DR, VII, p. 136, DLR – 5, Ciorănescu – 1, SDE – 18: < sl. **lanici*, „poate prin mijlocire ungurească”]; Scriban – 9: < m. germ. *lanne* „lanț ornamental”] (indigen, derivat al lui *lan* „supra”), *linc* (repetat) „onomatopee care redă

sunetul lin, ușor al undelor sau al unui clopoțel” [Udrescu – 6], *a lincăi* (despre pânda bătută de vânt a unui vas plutitor) „a se umfla” [DLR – 5: < paleosl. *lěnkti* „a întinde”] (indigen: < *linc*, supra), *lincote* „vorbe amăgitoare” [DLR – 5: „Presupune un derivat paleoslav cu suf. *-ota* (sau *-otu*) de la verbul *lěkti* „a întinde”] (indigen: < *linc*, supra, etem: <vorbe>), *lâncotă*, sg. substantivului *lincote*, supra [Scrban – 9, Ciorănescu – 1: < v. sl. *lőkota* „undiță”] (indigen, v. pl.), *a lingăi* „a linguși” [DLR – 5: < *linge*] (de fapt, din *linc*, supra, etem: <*a vorbi*>), *lingav* „om căruia nu-i place orice fel de mâncare, ci alege” [Udrescu – 6] (indigen, cu ambele sensuri: < *linc*, supra) etc.

Aloetia de mai sus a tranșei radicale, conjugată cu schimbările sinestezice de sens, demonstrează indigenatul cuvintelor cercetate.

Șirul aloetic *lan-*, *lean-*, *lin-*, supra, e susceptibil de a fi completat cu radicalii *tan-*, *man-*, *pan-* din *tanda-manda* (*tandea-mandea*) „dezordine, talmeș-balmeș”; „la fel, același lucru” [DLR – 5], *pandalie* „criză nervoasă”; „năbădaie”; „toană, capriciu” [DLR – 5], *pandelaș* „numele unui dans popular”; „melodie după care se execută acest dans” [DLR – 5], trimise toate (nejustificat) la nume proprii, respectiv: *Tanda*, *Pantelimon* și *Pandele*. Acestor explicații etimologice antroponimice li se opune nu numai rotația segmentelor de expresie a tranșelor radicale, ci și convergența etemică a sensurilor fixate, cf. *a (se) tândăli* „a-și pierde vremea (cu nimicuri) umblând încoace și încolo fără nici un rost”; „a lucra încet și neîndemânic”; „a pălăvrăgi, a flecări”; „a se certa” [DLR – 5] (Cihac – 14: < magh. *tandi* „tonț”; Pușcariu – 21, p. 238, Bogrea – 22, p. 851, DLR – 5: < germ. *tändeln* „a zburda, a se zbungui”; Pascu – 23, p. 238, Ciorănescu – 1: < *tânda* < *tânt*, *tonț*, cu suf. expresiv *-ală*; SDE – 18: „Or. necl., prob. estslav”), *a tongăni* (toncăni) „a bate, a lovi un obiect pentru a-l face să sune”; „a (se) lua la bătaie, a (se) bate”; *a (se) sfătui* în taină, *a pune la cale* ceva discret; „a flecări” [DLR – 5: < *tong*, onom.], *tancă* „lovitură dată cu palma” [DLR – 5: etimon necunoscut], *a mândăi* „a sfărâma”; „a amesteca, a freca” [DLR – 5: etimon necunoscut], *panc* „nebun, trăsnit, aiurit, zăpăcit, țicnit”; *a umbla* ~ „a umbla fără rost, aiurea, a bate câmpii” [DLR – 5: etimon necunoscut] (indigen, etem: <trăsnit> – <*panc*, *bang*, interj., cf. *bangăhău* „nerod” [DLR – 5]).

În privința rom. *a solomoni* „a vrăji”, *solomonar* „vrăjitor”; „persoană care prevestește vremea și care face calendare” și *solomonie* „vrăjitorie”; „vicleșug” există tentația de a invoca numele regelui Solomon, „care trecea încă din vechime ca foarte versat în arta magiei” [Candrea – 15]. Etimologii, cu excepția lui Cihac – 14, n-au rezistat tentației și, începând

cu Șăineanu – 24, *Semasiologia*, p. 177, declină succesiv și simultan numele regelui antic. Cihac – 14 a propus altă soluție: < pol. *szalamanic* „a orbi”; „a încânta”. Ambelor interpretări li se opune încă sistemul lexical românesc: câmpul etemic {vrăjitor} și aloetia tranșei radicale *sol-*. Marca etemică a câmpului respectiv e ideea de <vorbă>, iar variația *sol-sal- -șol- -șal-* (*salmă* „glumă, păcăleală” [DLR – 5: cf. germ. *Schelm* „ștregar”], *șaltău* „mlaștină” [DLR – 5: etimon necunoscut], *șoloman* „glumeț” [DLR – 5], *șolomar* „vrăjitor despre care se crede că ar stăpâni norii” [DLR – 5]) e o dovadă în plus care confirmă indigenatul cuvântului românesc în discuție.

O situație oarecum similară consemnăm pentru *a vaviloni* „a înjura” [DLR – 5: < n. pr. *Vavilon* = *Babilon*]. În cazul acesta lipsesc, s-ar părea, factorii ce se opun trimiterii la numele propriu antic, cf. *Babilonie* „vorbire sau scriere confuză, amestecată, încurcată” [DLR – 5: „Derivat din *Babilon* (învechit *Vavilon*), prin suf. abstract *-ie* (cu referire la cele spuse în Biblie despre amestecul limbilor la clădirea turnului din *Babilon*)”, *vavilonie* „id.” [DLR – 5], *vaviloane* „descânțece” [DLR – 5], *vavile* (cu sens neprecizat), probabil, *năluci* [DLR – 5: etimon necunoscut cf. scr. *vila* „zână”] (de fapt, sensul precis e „vrăjitoare”: < rad. *vav-* = *vau-*, etemem sonic, cf. *a bosconi* „a vrăji” – *bosconiță* „vrăjitoare” – *a boscorodi* „a descânta”; „a-i bate cuiva capul (cu vâicăreli, cu flecării etc.)”; „a bombăni” etc. [DLR – 5: formație onomatopeică]), *vavilonesc* „babilonean” [DLR – 5] etc.

La o examinare mai atentă, observăm confuzia dintre elementul livresc (*babilonie*, *vavilonie*, *vavilonesc*), cu motivare antroponimică, și cel regional (*vavile*, *vaviloane*, *a vaviloni*), care se grupează, etimologic, cu formațiile indigene: *babite* „boală cu amețeli și urlete prin cap”; (are ~) „supărăcios” [DLR – 5: < bg. *babicy* „dureri gastrice” sau ucr. *Babicja* „o boală”], *papiță* (cu sens neprecizat), probabil, „mâncăcioasă” [DLR – 5] (de fapt, „ursuză, bosumflată”, formație aloetică a lui *babite*, supra), *babură* „flacăra foarte mare” [DLR – 5: etimon necunoscut] (indigen, etemem sonic).

Din seria elementelor cu pretinsă motivare antroponimică face parte și *undrea* (*îndrea*, *andrea*) „numele popular al lunii decembrie” [Ciorănescu – 1]; „ac de împletit”; „claviculă”; (la pl.) „vinele gâtului”; „un fier lung care prinde fierul lat al plugului de grindei”; „lemne înlăuntrul morii care țin podul” [Candrea – 15]; [Scriban – 9: „După numele Sfântului Andrei, o sărbătoare la începutul iernii”; Ciorănescu – 1: „Or. nesigură. Pare a fi numele Sf. Andrei, dar, cu excepția primului sens, semantismul nu e clar.

După Tiktin, acest nume s-ar datora asemănării cu brațele crucii Sf. Andrei (Cf. Tagliavini, Arch. Rom., XII, 190), dar explicația nu pare convingătoare”].

Doar etimologia structurală e în măsură să spulbere iluzia motivării antroponimice și să ofere o soluție etimologică satisfăcătoare pentru toate sensurile acestui cuvânt: origine indigenă, eteme: <precipitație> – <împletitor> – <prinzător> (toate unite prin liantul cinetico-sonic, cf. *handră* „umbrel” [DLR – 5: < magh. *handra* „zdreanță”], *handralău* „flăcău” [DLR – 5], *hunțuit* „ștregar” [LR₂ – 25], *a hondrăni* „a flecări, a dârdâi” [DLR – 5], *a (se) hondroni* „a (se) strica”; „a (se) hodorogi”; „a bodogăni” [Bărbuț – 4] etc. Dovadă: altă denumire populară a lui decembrie (și a lui septembrie) – *răpciune*, indigen, etem: <precipitație>, cf. *a răpăni* (despre ploaie) „a cădea în ropote” [Bărbuț – 4], *a răpi* „a fi lacom de muncă” [Bărbuț – 4], *răpi* adv. *a veni în* ~ „a veni în goană mare” [Bărbuț – 4], *a da în hrăpi* „a se grăbi” [LR₂ – 25].

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Cioranescu, Al., *Diccionario etimológico rumano*, Universidad de la Laguna, 1958-1966.
2. Constantinescu, N.A., *Dicționar onomastic românesc*, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1963.
3. Seche, L., Seche, M., *Dicționarul de sinonime al limbii române*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1982.
4. Bărbuț, D., *Dicționar de grai oltenesc*, Craiova, Mileniul III, 1990.
5. Academia Română. *Dicționarul limbii române*, serie veche (literele A-B, C, F-I, D-De, J, L-Lojniță), București, Socec et Comp. și C. Sfetea, 1913-1949; serie nouă (literele M, N, O, P, R, S, Ș, T, Ț, V-Veni), București, Editura Academiei, 1965.
6. Udrescu, D., *Glosar regional Argeș*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1967.
7. Șăineanu, L., *Dicționar universal al limbii române*, Ediția a VI-a revăzută și adăugită, Craiova, Scrisul Românesc, 1929.
8. Societatea de Științe Istorice și Filologice. *Lexic regional – 1*. Redactor coordonator: Gh. Bulgăr, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1960.
9. Scriban, Aug., *Dicționarul limbii românești*, Iași, Presa Bună, 1939.
10. Vasmer, M., *Etimologičeskij slovar' russkogo jazyka*. I-IV, Moskva, Progress, 1986.
11. Preobraženskij, A.G. *Etimologičeskij slovar' russkogo jazyka*. I-II, Moskva, Gosudarstvennoe izdatel'stvo inostrannyh i natsional'nyh slovaroj, 1959.
12. Dal', Vl., *Tolkovyj slovar' živogo velikoruskogo jazyka*. – I-IV, Moskva, Russkij Jazyk, 1978.

13. Tiktin, H., *Rumänisch-deutsches Wörterbuch, 2., überarbeitete und ergänzte Auflage von Paul Miron*, Wiesbaden, Otto Harrassowitz, 1985-1989.
14. Cihac, A. De., *Dictionnaire d'étymologie daco-romane, I. Éléments latins, comparés avec les autres langues romanes; II. Éléments slaves, maguars, turcs, grecs-modernes et albanais*, Francfort A/M – Berlin – Bucarest, 1870, 1879.
15. Candrea, I.-A. și Adamescu, Gh., *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească”*, București, Cartea Românească, 1931.
16. Candrea, I.-A., Densusianu, Ov., *Dicționarul etimologic al limbii române*. Ediție îngrijită și prefațată de Gh. Brâncuși, București, Paralela 45, 2003.
17. Drăganu, N., *Verbele derivate cu sufixul -înare (-inare, -anare) și post-verbalele lor // DR, III (1922-1923)*, Cluj, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, 1924, p. 509-514.
18. Academia de Științe a R.S.S. Moldovenești. Institutul de Limbă și Literatură. *Scurt dicționar etimologic al limbii moldovenești*. Redactori: N. Raevschi, M.Gabinschi, Chișinău, Redacția Principală a Enciclopediei Sovietice Moldovenești, 1978.
19. Miklosich, Fr., *Die slavischen Elemente im Rumunischen*, Wien, 1862.
20. Drăganu, N., *Etimologii // DR, VII*, București, Imprimeria Națională, 1934, p. 131-139.
21. Pușcariu, S., *Etimologii și notițe lexicografice // DR, I (1920-1921)*, Cluj, Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul”, 1921, p. 224-244.
22. Bogrea, V., *Etimologii // DR, IV (1924-1926)*. Partea a II-a, Cluj, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, 1927, p. 786-856.
23. Pascu, G., *Sufixele românești*, București, 1916.
24. Șăineanu, L., *Încercare asupra semasiologiei române. Studii istorice despre tranzițiunea sensurilor*, București, 1887.
25. Societatea de Științe Istorice și Folclorice din Republica Socialistă România. *Lexic regional – 2*. Redactor coordonator: Lucreția Mareș, București, Editura Științifică, 1967.